

քաղաքի մը մէջ այդ արձանը կանգնելով աւելի լուս պատուած կ'ըլլանք Աբովեանի յիշատակը, երկրորդ՝ որովհետեւ պատշաճ է և արդար է որ ասիական բռնակալութիւնը խորհրդանշող և այժմ քայքայուած «բերդ»ին դիմացը կանգնի յաղաթողութեան առաջին հայ դիւ-ցադներգական յուշարձանը:

ՀՐԱՇԳԻՆ ԱՂԲԻՐԸ

Պատգիւղայի «Դեղեմքան աղբիւր»ի յիշատակին:

Աղջիկ, եկուր, քեզ տանիմ
Բըլլան գօտի եղող ճերմակ ուղիէն
Աւելի աղբիւրն հրաշքին:
Հիւանդներուն թափօրն անոր կը դիմէ
Արեւին տակ հաղայով:
Լուրթ ու կարմիր վարշամակով, խուռներած,
Կ'երթան դանդաղ. կը լրսն ձայնն աղօթքին
Բըլլան գօտի եղող ճերմակ ուղիէն:
Չեղք ինձի տուր, դո՛ւստր, աչքերդ ծածկէ
Չիւնապարտի աղօթքն առիկ
Որ զգաս — խոր մինչեւ զլաշիւր հոգւոյ —
Արեւակին հասն առաջը
Որ շուրջը մեր կը բաժնուանայ աւասիկ
Ընդորրաւէտ աղիւնէն:
Տիրենք որուն տակ լայնշի
Որ կարմրին տղայներն, ո՛րքան ատուք.
Որ թափունքէն կարակոր
Կարծես գինին — որ աշան
Ծունկերուդ ուժ պիտի տայ —
Հողին վրայ պիտի թափի անհամբեր:
Քալէ, աղջիկ, քալէ,
Ծօռ է աղբիւրն հրաշքին:

Ատախտարակ ամբողջ զան չըժանկած,
Աղջիկ, տես, ի՜նչպէս հըրօք կը բրդիկ
Օպաւին ծոցէն դուրսն մէջ:
Սարաւանդէն թըխալուող ծորնին
Անոր վրայ է կախուր:
Ո՛րքան ծաղրօտ ակին մէջ.
Եւ դուրսն մէջ սրբան լոյս:
Հովիտն խորը թաւնուած
Ան աղամանկ ու երգ է,
Երգ ճնն է ան մնութեան մէջ զըլլուն,
Որուն ի լուր Մայր Բնութիւնը շուրջի
Գիշերուան մէջ կ'աշաւէսի կը մեղմէ
Ծըլարձակման աշխատանքն իր ծանրակիր:
Հեռունքէն ու խորեւէն ան կու գայ. —
Կ'անցնի թաքուն անձանքէն՝ ուր աւակի
Երթաբարձր կան լազուարդ
Նայարներու աչքերուն պէս արտառուղ,
— Ուր կան հուրեր, լոյծ սակի լրճակներ,
— Լայնածաւալ անառներ՝

Իրենց մէջի ճրբըրկին հետ անխաղած,
Ուր կան բրածոյ աղամանդեայ խրուրդներ,
Մարգարտացած հին օձեր.
Ուր կայ սառույց բերքեղայ՝
Որուն հալիւ կը համարին
Մայրիկներուն վիճապատառ արձաններն...
Հեռունքէն ու խորեւէն ան կու գայ:
Եւ կը պատմեն թէ առած է ան օրէն
Պայծառութիւնն իր լուսեղ:
Երբ սրբունի ճը մօտակայ գիւղերէն
Եկու անոր մէջ լուա
Համառ աչքերն այլմարդէ բնաւ չհամբուրած:
Ո՛հ, ջուրն է սուրբ. աղջիկ, ջուրը դի՛ք է՝
Կ'երեքմանի հոտ բուրդ
Ըմէն տեսակ տխուրու:
Հիւանդներուն հօտն ահա
Ի՜նչպէս անոր լոյսին վրայ կը հակի:
Կ'ըմպէ՛ն, կ'ըմպէ՛ն, և ջուրն մէջ՝ կը հոգան.
Կ'ըմպէ՛ն, կ'ըմպէ՛ն, և ջուրն մէջ կը աղբան:
Կինքն են, տես, որ բնաւ
Վարդ չըլլանքներ և վարդ պտեր չունեցան.
Շրթխաթտի արտերուն մէջ թունաբեր
Ծառին բունին վրայ բունուող
Սունկերուն պէս ցեղնեցան:
Իրենց արգանդը երբեք
Բեղմնաւորել չըզօրեց սերմն առնական:
Կ'ըմպէ՛ն, կ'ըմպէ՛ն, և կը կապեն մաքրենի
Մօրենիկն ճիւղերուն
Հարսանական հուրը նարանին իրբն նուէր,
Եւ աւասիկ պատկերին իրենց ծիծերուն
Անգամ ճնն ալ կը թաթախեն արեւիկն
Չովութեան մէջ, — ու կ'ըմպեն:
Տըլաքներ են, պատմեցինք ջրախառը,
Գործառուին մէջ ճննած,
Որոնց աչքին մէջ խուճեց
Մերն մ'հիւանդ ու տեստես, կամ սրոնց
Թեւն ու սրբունքը մեքենան հաստաբետ
Իրբն վիշապ մ'անկի՛:
Խըլեց, խառնեց, կուռ ժանկարը կասկեց:
Կու դան ահա նրբիական ջուրն մէջ
Լուա իրենց Աշխատանքի վերքերուն
Բերանն հրաբուր, և բիծերն
Իրենց երկուր թարթիլին:
Կուրք են, տես, ժանկաղաղը քոյրեր են,
Որ բարձի վրայ հալեցան
Փրկութիւններու պէս լուրի.
Որոնց թոքն կէտն, աւաղ,
Դատարկեց որդը սիրոյ
Եւ արդէն իսկ պըտըտցոյ
Անոնց սրբոյն վրայ ստիւնն իր զըրայն.
Ահա լայնշի քողերուն տակ կը հակին
Աղբիւրն վրայ, կը խըմն փա՛կ աչքերով.
Աւերն իրենց գեճերուն
Չըտեսներու համար խորունկ ջուրն՝
Կը խըմն փա՛կ աչքերով:
Եւ կը զօղեն մաղկերէն փունջ մ'օծանուտ
Մօրենիկն՝ արդէն նուէրով բեւեալուր,
Ու կը դառնան ճըրմունջներով աղօթքի
Իրբան գօտի եղող ճերմակ ուղիէն:

Դո՛ւստոր, ահա մինակ ենք.
Հաւատոր թող տաք անձրեւի ձը նրճան
Մեր սրբոներուն մէջ ցօրի:
Եկե՛ւր, եկե՛ւր, ո՛վ իմին սեբա անուշակ,
Զանախացոյ աւազուտին վրայ նուրբ
Ծալլէ ծունկերդ զողողջ
Եւ արբիւրին վրայ ընկէ:
Ահա ես քողըդ ետ առի. — ո՛րքան յոյս
Ճառագայթեց զենքիդ վրայէն ակին մէջ:
Կարծես բերնին մէջ աղբիւրին երկնքէն
Ասողը ճընկեր կը ցոլայ:
Ընայէ, աղջիկըս, ընայէ:
Եւ թող կուրծքիդ սակ մոռնի
Եղեռնաւոր սերն այն հրպարտ պարմանին
Որ քեզ տուա իր ծառանին, սիրտը ո՛չ:
Մի՛, մի՛ հաղար, ընայէ, աղջիկըս, ընայէ.
Այս ջուրը սուրբ Աստուածամօր արտօսողով
Է գոյացած, թախիժդ ընդհուպ կը բուժէ.
Նորէն այտեքդ գինիի մէջ թաթիլըւած
Հուշանի պէս պիտ' բուրեն
Կեղ ու առողջ թարմութիւն.
Եւ երբ քայեա՝ պիտի սքըսփայ միւրդ յոյր
Բիւր ձեւերով ներգաշնակ:
Ընայէ, աղջիկըս, ընայէ.
Եւ աղբիւրին քու տալիք
Նըւէրդ ահա կը տրորէն ափիս մէջ.
Տապալկն է այս Աստղիկին.
Վարդ կըտուցով, փետուրներով ձինաթոյր
Տառարկն՝ որ միշտ թեւածեց
Հալոյքդ գրիտուդ, և ձիւներուդ վրայ թառած
Իր ջուրը եղի միշտ խըմեց
Սրբոյիդ ակէն վրաւոր:
Այս քու հիւանդ սիրոյդ նըշա՛նը, — ճորթէ՛,
Գուռին քարին վրայ ճորթէ՛:
Հերիք ճոցիդ մէջ զրգուես
Գրպիւր ժիր և իր խոցող ճապուռներն,
Հերիք լուսեղ ափիդ մէջ
Կերպրեա կուսն իր անգին.
Աստղիկի այդ տաարակը վարդ կըտուցով
Գուռին ձաճառտ քարին վրայ
Մորթէ՛, աղջիկըս, ճորթէ՛:

ԳԱՆԻԷԼ ՎԱՐՈՒԹԱՆ

ՇԱՀ-ՄՈՒՐԱՏԵԱՆԻ ՍԿԶԻՐԱԽՈՐՈԹԻՒՆԸ

Յունուար 27ի իրիկունը՝ ՀաՏ-Մուրատեան
Ֆառաքի մէջ իր սկզբնաւորութիւնը բրաւ՝ յա-
ջողութեամբ:

Առաջին անգամն է որ Փարիզի Օփերային
պէս տիեզերահռչակ երաժշտական բեմի մը
վրայ, Ֆառաքի պէս նշանաւոր գործի մը գըլ-
խաւոր դերին մէջ, Հայագգի արուեստագէտ մը
կ'երևայ, կը փայլի, և գեղեցիկ ապագայի մը

յոյսերը կը ներշնչէ: Ջերմապէս կը շնորհաւո-
րենք մեր տաղանդաւոր և Հաստատակամ Հայ-
րենակիցը, որ իր ցեղին ամենէն պատուաբեր
զաւակներէն մին կը Հանդիսանայ:

Կը Հրատարակենք ստորև՝ փարիզեան կա-
րևորագոյն թերթերուն ոմանց յայտնած կար-
ծիքի թարգմանութիւնը.

“Օփերայի տնօրէնութիւնը երէկ իրիկուն
մեզի ներկայացուց Կունոյի Ֆառաքին մէջ՝ Պ.
ՀաՏ-Մուրատեանը, երիտասարդ թենոր մը,
առաջին մրցանակով ելած ֆոնսերվաթուարէն,
ուր ուշադրութիւն գրաւեց այնքան իր “տըմի-
քարաբլեմեր” թենորի սիրուն ձայնով որքան իր
աշխատասիրութեամբ և յարատեւութեամբ:

“Երկու տարի առաջ՝ Պ. ՀաՏ-Մուրատեան
կրնար աներկիւղ թողուլ գպողը և ասպարեզ
իջնել: Բայց առաջին մրցանակ չէր ստացած, և
կ'ուզէր անպատճառ ձեռք ձգել զայն: Պարոցին
կանոնագրութիւնը ատոր չէր հակառակեր: Ամ-
բողջ տարի մը ոգի ի բռնին աշխատեցաւ, իր
վարպետներուն խորհուրդներէն արգիւնաւորա-
պէս օգտուեցաւ: Այդ տասն ամսուան միջոցին՝
բաւականաչափ կատարելագործուած էր իր ար-
ուեստին մէջ որպէս զի Ժիւրին այլ ևս իրեն
չզլւամբ մրցանակը որդի անքան ընթմորէն ցան-
կացած էր ունենալ:

“Եւ այդ վարձատրութեան շնորհիւ է որ
Պ. ՀաՏ-Մուրատեան, Օփերային Հետ պայմա-
նաւորուած, երէկ իրիկուն առաջին սկզբնաւո-
րութիւն մը ըլլաւ որ իր ապագային համար
բարեգութեան է, Իր մէջ կրկին գտանք նոյն
լուրը արդեստագիտական յատկութիւնները
որոնցմով ուշագրութիւն գրաւած էր վերջին
մրցումին: Չայնք սիրուն “թեմպրո” մը ունի,
շատ արտայայտիչ, շատ հնչուուն, և սկսնակը
անսայթաք կերպով կը վարէ զայն:

“Առաջին արարուածը և Պարտեզին արա-
րուածը իրեն նպաստաւոր եղան: Մենամարտի
եօթնաձայնին մէջ՝ գովելի ջոնքեր ըլլաւ բանտի
երկանուագին և եռանուագին մէջ իր դատը
շահած էր: Այս առաջին փորձը՝ իրեն պա-
տուաբեր եղաւ:

“Արդէն՝ պանշելի կերպով օժանդակուած էր
Օր-Ալէքսանտրովիչէն, որ զմայլելի Մարկիթի մը
եղաւ, Օր-Քուրպիերէն, հաճելի Սէէպել մը,
Պ. Տեմմասէն, միշտ հոյակապ՝ Մեֆիսթոֆելէսի